

Стадниченко А. П., Гирин В. К.

Житомирський державний університет імені І. Франка

**ЗРУШЕННЯ ПОКАЗНИКІВ СЕРЕДНЬОДОБОВОГО РАЦІОНУ
ВИТУШКИ (MOLLUSCA: PULMONATA: BULINIDAE) ЗА ІНВАЗІЇ ЇЇ
ТРЕМАТОДАМИ**

Витушки України – звичайні облігатні проміжні хазяї понад 15 видів трематод. Про патогенність їх для молюсків свідчать зміни інтенсивності їх метаболізму. Непоганим непрямим показником напрямку і рівня його зрушень є один із найважливіших трофологічних показників – величина середньодобового раціону.

Досліджено за лабораторних умов 303 екз. витушки рогової *Planorbarius corneus* (L., 1758) з р. Гуйва (с. Мала П'ятигірка Житомирської обл.), зібраних у червні-липні 1989 р. (висота черепашки 24 - 36,5 мм). У збиранні матеріалу і підготовці молюсків до дослідів взяли участь, окрім авторів цієї роботи, Будник Г.І., Житкевич Л.М., Мокрицька А.М., Сластенко М.М.. Середньодобовий раціон визначали за А.П. Сушкіною (Сушкіна, 1949). Статистичну обробку цифрових матеріалів здійснено за Г.Ф. Лакіним (Лакин, 1973). Отримані результати представлені у наведеній нижче таблиці.

Таблиця 1. Середньодобові раціони (у % до сирої маси тіла) *P. corneus* у нормі і за інвазії трематодами

Об'єкт живлення	n	Незаражені		n	Заражені	
		$X \pm m_x$	CV		$X \pm m_x$	CV
Кладофора	20	0,30±0,002	14,29	12	0,31±0,01	16,13
Уруть	6	0,36±0,02	11,11	10	0,27±0,004	9,09
Глечики	48	0,17±0,002	5,88	23	0,17±0,002	5,29
Ряска	41	0,11±0,01	27,27	31	0,22±0,002	4,55
Очерет	37	0,38±0,01	7,89	20	0,47±0,01	6,38
Рогіз	34	0,24±0,003	8,33	21	0,30±0,004	6,67

У дослідах використано молюсків, заражених партенітами (дочірні

редії) і розповсюджувальними личинками личинками («зрілі» церкарії) трематод родини Strigeidae. Марити їх є звичайними кишковими паразитами водоплавних, болотяних і навколоводних птахів. Контролем слугували незаражені молюски.

Для аналізу матеріалу піддослідних тварин було поділено а три групи. У першу з них увійшли молюски зі слабким ступенем інвазії. За таких вважали тих витушок, у яких в гепатопанкреасі реєструвалися малочисельні (1-6) дрібні (1х1 мм) вогнища паразитарного ураження. За середню (або помірну) інвазію вважали таку, за якої у межах ендостації трематод спостерігалось 1 - 2 крупних (1х1 см) вогнищ ураження. Третя група витушок визначалася високою інтенсивністю інвазії (тотальне ураження гепатопанкреаса).

З'ясовано, що за слабкої інвазії величина середньодобових раціонів витушок не змінюється. За помірної інвазії вона зростає у середньому в 1,3 рази ($P > 99,9\%$). Натомість за високої інтенсивності інвазії середньодобові раціони молюсків скорочуються в 1,4 рази ($P > 99,9\%$).

Це свідчить про те, що за слабкої інвазії шкода, якої завдають трематоди молюскам, зовсім незначна. За вищої інвазії (помірна) патогенній дії паразитів витушки протиставляють підвищення рівня життєвої активності. Це – неспецифічна захисно-приспосувальна реакція на дію на організм ушкоджуючих чинників будь-якої природи. Потужний шкідливий ефект паразитарного чинника за високої інтенсивності інвазії пригнічує захисні властивості витушок, проявом чого і є різке падіння рівня їх середньодобового раціону.

Література:

1. Лакин Г.Ф. Биометрия. - М.: Высш. шк., 1973. - 343 с.
2. Сушкина А.П. Питание и рост некоторых брюхоногих моллюсков // Тр. ВГБО. - 1949. - Т. 1. - С. 118 – 131.